

Ärende: VN/35482/2024

Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Justitieministeriet har bett om utlåtanden om utkastet till en proposition med förslag till ny självstyrelselag för Åland. I propositionen föreslås att det stiftas en ny självstyrelselag för Åland. Den ska ersätta 1991 års självstyrelselag och blir den i ordningen fjärde självstyrelselagen. Målet med reformen är att modernisera och utveckla självstyrelsesystemet. Avsikten är att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2028.

Som sitt utlåtande anför Skatteförvaltningen högaktningsfullt följande.

Några huvudpunkter i propositionen:

Ett syfte med den nu aktuella revisionen är att åstadkomma ett självstyrelsesystem för Åland som över tid och vid behov i högre grad än enligt nuläget möjliggör en smidig överföring av behörighetsområden till Ålands lagting. Genom att ge självstyrelsemyndigheterna ett större utrymme att själva initiera nya befogenheter, tar det åländska samhället självt ett större ansvar för att genomföra de samhällsförändringar som behövs för att anpassa Åland till en ständigt pågående utveckling inom olika samhällssektorer.

Lagförslaget innehåller flera nya bestämmelser som syftar till ett utvecklat och smidigare samarbete mellan de statliga och de åländska myndigheterna. Lagförslaget innehåller också flera nyheter, förtydliganden eller preciseringar av den nu gällande lagens bestämmelser.

Allmänt om fördelning av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och Åland:

I propositionen föreslås en systematik för fördelningen av lagstiftningsmakten på Åland mellan riksdagen och Ålands lagting som bygger på principerna enligt nuvarande självstyrelag. Förslaget innebär vissa förändringar av den nuvarande fördelningen av lagstiftningsbehörighet mellan landskapet och riket. Lagspråket i behörighetsbestämmelserna föreslås i någon mån moderniserat enligt den allmänna rättsutvecklingen och den tolkningspraxis av självstyrelselagen, som skett särskilt vid lagstiftningskontrollen av landskapslagar sedan den nuvarande lagen stiftades.

Lagförslaget innehåller två förteckningar över lagstiftningsbehörighet: 1) en förteckning över behörighetsområden som hör till lagtinget och 2) en förteckning över riksdagens behörighetsområden på Åland.

Behörighetsfördelningen föreslås också fortsättningsvis omfatta en bestämmelse genom vilken riksdagens behörighet på Åland i framtiden genom ett förenklat förfarande kan ändras för vissa behörighetsområden. Det förenklade förfarandet avser liksom i nuläget en överföring av ny behörighet till Åland genom vanlig riksdagslag och med lagtingets bifall, men förteckningen över behörighetsområden som kan bli föremål för den förenklade överföringen, föreslås bli utökad.

Beskattning:

Förslaget medför inte någon ändring i förhållande till nuvarande självstyrelselag i fråga om beskattningsrätten för lagtinget. Bestämmelsen avser därmed motsvara rådande rättsläge och tolkningspraxis.

Enligt förslaget har lagtinget t.ex. rätt att lagstifta om kommunalbeskattningen samt avgifter på Åland såsom hittills. Lagtinget har också rätt att lagstifta om tilläggsskatt på inkomst och om tillfällig extra inkomstskatt utöver de inkomstskatter som uppbärs med stöd av rikslagstiftningen. Likaså kan lagtinget stifta lagar om närings- och nöjesskatter. Övrig beskattning på Åland (t.ex. statens inkomstbeskattning) skulle ingå i rikets lagstiftningsbehörighet.

Det föreslagna ekonomiska systemet motsvarar i sin helhet det som trätt i kraft från ingången av år 2021 genom en ändring av den gällande självstyrelselagen. Det belopp som Åland årligen får genom avräkningen, avräkningsbeloppet, beräknas så att de i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomsterna med undantag för förvärvsinkomstskatt och källskatt som betalas av begränsat skattskyldiga samt rundradioskatt, kapitalinkomstskatt, samfundsskatt och tonnageskatt, lotteriskatt samt nya statslån (avräkningsbasen) multipliceras med ett visst relationstal (avräkningsgrunden).

Efter överenskommelse mellan Ålands regering och statsrådet kan statliga förvaltningsuppgifter genom förordning av republikens president (överenskommelseförordning) överföras för en viss tid eller tills vidare på Ålands regering eller någon myndighet under den och vice versa. För tillfället gäller t.ex. Republikens presidents förordning om verkställandet av beskattningen på Åland för skatter som betalas till landskapet Åland och kommunerna på Åland (610/2020), enligt vilket ska Skatteförvaltningen i enlighet med Ålands landskapslagstiftning om förskottsuppbörd, beskattningsförfarande, skatteuppbörd och skatteredovisning sköta de förvaltningsuppgifter som hör till Ålands landskapsregering i fråga om skatt på inkomst och fastighetsskatt som betalas till kommunen samt den medieavgift som betalas till landskapet.

Språkliga ärenden:

Bestämmelserna om Ålands språkliga status och om myndigheternas språk och individens språkliga rättigheter motsvarar i huvudsak gällande självstyrelselag, men flera väsentliga förändringar föreslås.

Enligt lagförslaget 2 § är svenska det samhällsbärande språket på Åland och officiellt språk mellan myndigheterna i riket och myndigheterna på Åland. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att det svenska språket bevaras och är livskraftigt på Åland.

Språkbestämmelserna förtydligas vidare i kapitel 12 i förslaget.

Ämbetsspråket är svenska vid de myndigheter som är verksamma på Åland. Detta gäller såväl de statliga myndigheterna som självstyrelsemyndigheterna och kommunerna på Åland. Också språket i statliga digitala tjänster på Åland är svenska.

En part vars eget språk är finska har rätt att använda finska och rätt till tolkning och översättning vid domstolarna och vid de statliga myndigheterna på Åland i enlighet med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen angående rätten att använda svenska vid en enspråkigt finsk domstol eller myndighet.

Angående rätten till tolkning och översättning vid domstolarna och de statliga myndigheterna på Åland för den vars eget språk inte är finska och som inte förstår svenska tillämpas bestämmelserna i rikslagstiftningen.

Är en handling som en finskspråkig part har lämnat in till en domstol eller en annan statlig myndighet på Åland avfattad på finska, ska myndigheten vid behov se till att handlingen översätts till

svenska. Personer som har hemort på Åland har rätt att på begäran i egen sak få service på svenska av statliga myndigheter i riket till vars verksamhetsområde Åland hör. En enskild part som har hemort på Åland har i ärenden som handläggs av en domstol eller statlig myndighet i riket rätt att på begäran till behövliga delar få en översättning av expeditionen i de fall då expeditionen med stöd av rikslagstiftningen utfärdas på finska.

Bestämmelser om den språkkunskap som krävs för statsanställda på Åland utfärdas med Ålands regerings samtycke genom förordning av statsrådet.

Skatteförvaltningens kommentarer:

Målet med reformen är att modernisera och utveckla självstyrelsesystemet, vilket Skatteförvaltningen anses vara viktigt och önskvärt. Behovet att reformera självstyrelselagen är uppenbart och också nya förtydligande bestämmelserna behövs. De nya bestämmelser som syftar till ett utvecklat och smidigare samarbete mellan de statliga och de åländska myndigheterna samt flera förtydliganden och preciseringar som ingår i lagförslaget är således nödvändiga.

Gällande språkbestämmelser konstaterar Skatteförvaltningen att det är positivt att den språkliga mångfalden uppmärksammas, då detta länge varit en realitet exempelvis i kundservice. Det är dock viktigt att språkbestämmelser, inkluderande bestämmelser om den språkkunskap som krävs för statsanställda på Åland som utfärdas genom förordning av statsrådet, blir tydliga och motiveras med konkreta exempel så att dessa bestämmelser inte i praktiken blir föremål för tolkningsskiljaktigheter.

Generellt sett borde man i formuleringen av t.ex. språkbestämmelserna och vid tolkningen av dem också ta hänsyn till den utveckling som sker inom artificiell intelligens och digitalisering. Tekniken möjliggör till exempel i allt högre grad ett mer språkoberoende arbete.

Skatteförvaltningen fäster också uppmärksamhet vid punkten 4.1.6 Ålands ekonomiska självstyrelse där det konstateras att "det ekonomiska systemet för Åland bygger på att de skattskyldiga på Åland betalar skatt till staten enligt samma grunder som de skattskyldiga i övriga delar i landet." Skatteförvaltningen konstaterar att enligt 5 mom. i inkomstskattelagens 124 § stadgas dock att när skattebeloppet beräknas för skattskyldiga vars hemkommun enligt 5 § i lagen om beskattningsförfarande finns i landskapet Åland sänks skattesatserna i skalan med 12,64 procentenheter. På Åland bosatta erlägger således statsskatt på dels andra grunder än de som är bosatta annorstädes i Finland, vilket borde beaktas vid motiveringar.

I generaldirektörens frånvaro

Överdirektör

Marko Myllyniemi

Juridisk direktör

Elena Vigren

Vigren Elena
Verohallinto